

התקני שבת של סטאר קי Star-K

מבוסס על מאמרו של הרה"ג אברהם יוסף גארדאן שליט"א
מח"ס הליכות שבת ומראשי כולל הלכות שבת

ישנם מקררים עם התקן שבת סטאר קי Star-K, ההתקן מצוי בעיקר בחו"ל. והנה נותני ההכשר כתבו מאמר ארוך ובו ביארו את היסודות והעקרונות שעל פיהם ייצרו את ההתקן שבת, וכן פירטו את אופן פעולתו (והדברים לא נבדקו ע"י גוף חיצוני). הם כתבו שההתקן למקררים מבטל את כל ההשפעות של האדם על הצג, צפצופים, קריאות קוליות של המערכת, כיבוי מאוורר ע"י שחרור לחצני הדלת, נטרול ייצור הקרח בקיוסק, וכן רוב ההתרעות מבוטלות. מערכת ההפשרה אינה תלויה בזמן עבודת המדחס או מספר פתיחות דלת, אלא עפ"י שעון לפי זמנים קצובים.

אמנם פעולת המדחס ממשיכה לפעול לפי התרמוסטט על אף שהוא מושפע מהכנסת אויר חם שבפתיחת הדלת, ולצורך כך הם הוסיפו בהתקן 'השהייה', דהיינו שהמדחס לא יופעל מיד ברגע שהתרמוסטט מרגיש שהטמפרטורה עלתה לחום שבו ראוי להידלק, אלא רק כעבור 15-25 שניות, והשהייה זו היא בגדר גרמא. ואמנם הרי גרמא אסורה בשבת, אך מ"מ בהצטרף העניין שהפעלת המדחס הינה בגדר פס"ר דלא נחא ליה, מותר. כך תוכן דבריהם.

וכנשאלו שהרי קיימים באופן תדיר רישומים דיגיטליים מיידים שהם לא נעשים ע"י גרמא (ע"י לעיל בפירוט החששות שבמקררים דיגיטליים), השיבו שלדעת רבני ההכשר כל שאין כתב הנכתב ע"ג מסך או כל דבר אחר הניכר לעין מחמת רישומים אלו, אין זה בכלל מלאכה כלל [ואף שלאחר 20 שניות המדחס יפעל מחמת זה, אין בו חשש שכן הפעלה זו אינה מיידית והיא בגדר גרמא וכנ"ל].

ברם שני היתרים אלו אינם מוסכמים ע"ד פוסקי הדור, חדא דהשהייה של 15-25 שניות אינו ברור שהוא בכלל גרמא אלא כפעולה ישירה, כן הובא בספר שבות יצחק (להגר"י דרזי שליט"א תלמיד מובהק למרן הגר"ש אלישיב זצ"ל) חי"ב עמ' קיב ששמע מהגר"ש אלישיב זצ"ל, שגם אם המדחס יפעל לאחר דקה חשיב כח ראשון. וכמו"כ בכתבי הגאון ר"א בייפוס שליט"א תלמיד למרן הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א כ' שהגר"נ השיב שרק כעבור דקה יש לדון בה משום גרמא ובפחות מכאן נכלל עדיין כמעשה בידיים. [ובמנחת שלמה ח"א שהיקל בפתיחת מקרר, כ' שיש להחשיבו כגרמא מאחר ושמע ממנוחא שאין אפשרות שידלק המדחס מחמת החום לפני שיעבור שיעור זמן של דקה, ואין לנו ראייה מדבריו לשיעור של 20 שניות וכנ"ל].

וכן פשוט שאין לקרוא למנגנון זה גרמא שכן בתרמוסטט הדיגיטלי המצוי ברוב המקררים, האויר החם גורם לסגירת מעגל חשמלי מידי (במדה והוכנס אויר חם שהעלה את הטמפרטורה לחום גבוה) וסגירת המעגל מהווה תחילת התהליך של הפעלת המדחס שכוללת כמה וכמה שלבים עד להפעלתה. ודומה לטרקטור שההדלקה הראשונה גורמת למערכת א' לפעול שמחמתה פועלת מערכת אחרת וכן הלאה עד שהטרקטור מתחיל לנוע בפועל, הרי כיון שתחילת התהליך הייתה מידיית, כל השלבים שאח"כ נחשבים כמעשה ישיר של האדם. ואין זה דומה כלל לגרמא שהוזכר בגמ' ובפוס' שהפעולה שהאדם עשה אינו עושה דבר עד לאחר זמן וכבר העיר בזה בספר ארחות שבת ח"ג פכ"ט הערה נה.

ובאחיעזר (ח"ג סי' ס) מצינו שפסק לאיסור בנידון זה שכתב לגבי לחיצה על מתג שיבצע חיבור בין חוטי החשמל ע"י גרמא. וביאר שכיון שזה דרך מלאכתה הקבועה הרי הוא בכלל מלאכת מחשבת לדעת האבה"ע ופוסקים רבים שעמו וז"ל בביאור הענין "ולא דמי להא דשבת ק"כ בגרם כבוי שהוא בא במקרה ובכה"ג אמרינן לא תעשה כל מלאכה, דגרמא שרי דבכה"ג לא חשוב מלאכה, אבל באופן שהמלאכה היא תמיד ע"י גרמא זהו חשוב מלאכת מחשבת" ועיי"ש לפני כן שאף שניתן לעשות

המלאכה באופן ישיר מ"מ זוהי מלאכת מחשבת שאסרה תורה. ועיין בסוף התשובה שהעלה לדינא לחשוש בזה לאיסור תורה.

ומקרים אלו בכלל הנ"ל שלא תיקנו דבר ע"י הכנסת 'השהייה' כיון שהוא מובנה לעבוד כך תמיד, הרי שהוא נהיה הצורה הרגילה ובכלל דברי האחייעזר (לגבי המתג) "שהמלאכה היא תמיד ע"י גרמא". ובר מן דין, מעשה שע"י גרמא בצירוף פס"ר להרבה דעות לא הותר, שכן כל הפוסקים שהובאו לעיל בעמוד 9 (2) שאסרו פתיחת מקרר בשעה שהוא אינו פועל, לא הסכימו להתיר על אף שהפתיחה גורמת להפעלה רק ע"י גרמא ופס"ר (והם החזו"א, האגרות משה, המנחת יצחק, הגר"א קוטלר והגר"ש אלישיב זצ"ל) וכן ציינו בספר ארחות שבת הנ"ל ח"ג עמ' רלט בהערה. שנית, מה שהתירו רישום דיגיטלי כל שאין ניכר על הצג, יעויין במכתבים שלקמן (וכן לעיל בעמוד הראשון) שרבותינו מרנן גדולי הדור שליט"א הזהירו מאד בענין הרישום הדיגיטלי. ובכלל הרבנים החתומים הלא הם הגר"ש אלישיב זצ"ל, הגר"א זצ"ל, הגר"ש אלישיב זצ"ל, הגר"ש הלוי וואזנר שליט"א, הרב שמעון בעדני שליט"א, הגר"נ קרליץ שליט"א הגר"ח קניבסקי שליט"א ועוד.

'התקן שבת' לתנור: בחלק מהתנורים עם התקן מטעם ההכשר נכתב בהוראות והתבאר במאמר – שהתירו למעשה ביו"ט ללחוץ בידים על מתג החשמל שיגביר את חום התנור. ההיתר מבוסס על גרמא ביו"ט (שיש פוסקים שהתירו ואכ"מ). פעולת ההתקן דומה להתקן המקררים אך לא לגמרי, ופעולתו שע"י לחיצה על המתג חל מיד שינוי חשמלי בכרטיס הפיקוד אמנם אינו מפעיל באופן מיידי את גופי החימום אלא לאחר 15-25 שניות כשהמערכת סורקת האם חלו שינויים בכרטיס הפיקוד ואם נתגלו שינויים היא תפעל לפיהם. ולדבריהם הפעלה באופן זה בגדר גרמא ומותרת ביו"ט. וכבר נתבאר למעלה (וכן העלה בספר ארחות שבת שהובא לעיל) שכל כה"ג אינו שייך כלל לדין גרמא ופה אף חמור כפליים שכן הרישום הדיגיטלי בכרטיס נעשה מיידי ובידים ממש.

יש להבהיר שלדעת הרבה גדולי הפוסקים פעולת הגברת החום ביו"ט ע"י מעשה בידים במתג הנזכר הוא בחשש חמור של חילול יו"ט.